

بزرگ‌ترین فیلسوفان زبان

ویراسته:

بری لی

مترجمان:

محمد زندی

فلسفه زبان بر مجموعه مطالعات فلسفی در باب زبان‌های طبیعی اطلاق می‌شود که معطوف به تبیین و توضیح رابطه ذهن و زبان و جهان است و به‌ویژه به دو مسأله معنای زبانی و استفاده از زبان توجه دارد. این مطالعات هر دو جنبه هم‌زمانی و در زمانی را دربرمی‌گیرد. مسائل فلسفه زبان مسائلی کلی در باب زبان هستند و معطوف به زبان خاصی نیستند. مباحث فلسفه زبان معاصر عمدتاً متمرکز بر نظریه معناست، اما مباحثی دیگر همچون نظریه ارجاع، نظریه صدق، کاربردشناسی فلسفی و نظریه زبان‌شناسی هم محل بحث فیلسوفان زبان است.

فلسفه زبان از آن دست موضوعاتی است که ترجمه آن از زبان مبدأ با پیچیدگی‌هایی همراه است. حتی فهم دقیق گفته‌های فیلسوفان زبان دشوار است، چرا که این حوزه نقطه برخورد شاخه‌های مختلف فلسفه است و همه انگاره‌هایی که در شاخه‌های دیگر طرح می‌شوند، اینجا نقش دارند و امر فهم و ترجمه را دشوار می‌سازند؛ این دو برای مترجمی که تازه در آغاز راه است دشوارتر است. آنچه بیش و پیش از هر چیز من را به ترجمه این کتاب ترغیب کرد، علاقه شخصی‌ام به پژوهش‌های زبانی بود و همین علاقه بود که این کار دشوار را برایم لذت‌بخش کرد. کتاب حاضر مدخلی برای فلسفه زبان است، اما نه مدخلی که صرفاً گزارشی ساده از دیدگاه‌ها به دست دهد. فصل‌های مختلف کتاب، افزون بر شرح دیدگاه‌های فیلسوفان مورد بحث، مشتمل بر تقریرها و تفسیرها و نقدهایی از اندیشه‌های آنان است. آقای بری لی در پاسخ به پرسش مترجم در خصوص مخاطب کتاب چنین گفت:

این کتاب به عنوان درآمدی بر فلسفه زبان برای دانشجویان دوره کارشناسی در نظر گرفته شده و من آن را برای دو و یا سه سال از برنامه مقطع کارشناسی فلسفه در انگلستان (برای دانشجویان حدوداً ۲۰ ساله) استفاده می‌کنم. هدف از این کتاب بررسی جامع و کاملی از فلسفه زبان نیست. این کتاب درآمدی به فلسفه زبان است، بدین معنا که برخی اندیشه‌ها، رویکردها و استدلال‌های کلیدی در این حوزه را به خوانندگان

عرضه می‌کند. در نظر بوده که کتاب آغازی برای تأمل در فلسفهٔ زبان و نقطهٔ شروعی برای کاوش در متون مرتبط به آن باشد.

می‌توان گفت که این کتاب دربردارندهٔ مهم‌ترین اندیشه‌ها در فلسفهٔ زبان است. همانگونه که پیداست فیلسوفانی که نامشان در فهرست کتاب آمده‌اند آنهایی هستند که با ارائهٔ دیدگاه‌هایی بدیع در حوزهٔ فلسفهٔ زبان جریان‌ساز شده‌اند. آقای بری لی در این باره بدین شکل به مترجم توضیح داد:

انتخاب این افراد برای کتاب حاضر از آن رو بوده که آنها دیدگاه‌های قابل توجهی در این حوزه دارند. من در انتخاب تعداد چهره‌های مورد بحث دچار محدودیت بودم، زیرا ناشر تعداد صفحات معینی برای کتاب در نظر گرفته بود. صرفاً مهم‌ترین چهره‌ها را برگزیدم و در این زمینه تنوع را نیز لحاظ کردم.

نویسندگان فصل‌های مختلف هر یک شیوهٔ مخصوص خود را در نگارش دارند و تنوع سبکی آنها در متن انگلیسی کتاب مشهود است. این گوناگونی در قالب‌بندی مطالب در ترجمه هم منعکس شده است، اما تلاش مترجم بر آن بوده که شیوهٔ نگارش در ترجمه یکدست باشد و البته متنی خوانا به دست مخاطب برسد. داوری در خصوص اینکه تا چه حد توانسته‌ام در رسیدن به این هدف کامیاب باشم، بر عهدهٔ خوانندگان و استادان اهل فن است. به سهم خودم در هر بار بازخوانی چیزهایی را اصلاح کردم و در جهت بهبود متن کوشیدم؛ روشن است که این سلسلهٔ بازخوانی‌ها می‌تواند باز هم ادامه یابد.

در خصوص معادل‌های اصطلاحات، افزون بر تأملات خود، به سایر منابع موجود در حوزهٔ فلسفهٔ زبان و منابعی دیگر در زبان‌شناسی نیز مراجعه کردم و اصطلاحات را با برابرنهاده‌های دیگر مترجمان سنجیدم. گفتن ندارد که در نهایت معادل مطلوب خود را قرار دادم.

دربارهٔ اصطلاحات، دو کتاب زیر دائماً مورد مراجعه‌ام بود:

فرهنگ اصطلاحات فلسفه و علوم اجتماعی، گردآوری و تدوین: ماری بریجانیان، چاپ سوم، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۹۰

واژه‌نامهٔ زبان‌شناسی و علوم وابسته، همدخت همایون، چاپ چهارم، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۹۴

در ضبط اسامی خاص به شیوهٔ کتاب زیر عمل کردم (جز در برخی موارد): فرهنگ تلفظ نام‌های خاص، فریرز مجیدی، چاپ سوم، فرهنگ معاصر، ۱۳۹۰

در کنار واژه‌نامه‌های تک‌زبانه، از فرهنگ هزاره (علی محمد حق‌شناس، چاپ هشتم، فرهنگ معاصر، ۱۳۹۳) و فرهنگ پویا (محمدرضا باطنی، چاپ دوم، فرهنگ معاصر، ۱۳۹۰) در تمام ترجمه استفاده کردم. گاه نیز از فرهنگ سلیمان حمیم (ویراستهٔ کریم امامی، چاپ دوم، فرهنگ معاصر، ۱۳۹۱) بهره بردم.

در کنار اینها خاضعانه و امدار و سپاسگزار کسانی هستم که پیشتر در این زمینه به ترجمه و تحقیق پرداخته‌اند و این راه سنگ‌لاخ را کوفته‌اند تا جسارت ورود به آن را بیابم. به‌ویژه مرهون مترجمانی هستم که متون درجه اول فیلسوفان را ترجمه کرده‌اند و ابزار اصلی تحقیق را در اختیار پژوهشگران فارسی‌زبان قرار داده‌اند. امیدوارم این کتاب هم سهم خود را در استمرار این مسیر ایفا کند و برای جویندگان این مباحث مفید باشد.

بدون یاری و همراهی بعضی عزیزان نمی‌توانستم این ترجمه را در قامت کتاب و یا اینکه با کیفیت کنونی ببینم؛ لذا بر خود فرض می‌دانم از همهٔ آنها تشکر کنم: از آقای دکتر امیر احمدی، مدیر مسئول نشر نویسهٔ پارسی، که و امدار اعتماد و حسن نظر ایشان هستم؛ از سایر عزیزان همکار در انتشارات که در بخش‌های مختلف آن از ارزیابی گرفته تا امور فنی زحمت کشیده‌اند؛ از پدرم و سید حسن صالحی که در فهم و برگردان عبارت‌های فرانسوی کتاب کمک کردند؛ از مسلم قربان‌بابایی که دو فصل دشوار کتاب را مقابله کرد و نکات ارزشمندی گوشزد کرد؛ از محمد حیدری و مصطفی جهانی که قسمت‌هایی از متن ترجمه را خواندند و تذکراتشان به پیراستن بیشتر متن انجامید.

بی‌نهایت سپاسگزار همهٔ این عزیزان هستم و صادقانه و نه از سر تظاهر مسئولیت همهٔ اشکالات را بر عهدهٔ خود می‌دانم؛ چرا که دست‌آخر آنچه را مقبول

خودم بوده نوشته‌ام. پیشاپیش سپاسگزار عزیزانی هستم که خطاهای راه‌یافته به ترجمه و هر نکته‌ای را که به بهبود ترجمه کمک می‌کند، به من گوشزد کنند. نکته پایانی: علامت [] در متن ترجمه از مترجم نیست و تماماً مربوط به متن اصلی است. افزوده‌ها و توضیحات خودم را در پاورقی آورده‌ام.

محمد زندی

بهار ۱۳۹۸

mhdzandimail@gmail.com

معرفی نویسندگان

بری لی (Barry Lee) مدرس فلسفه در دانشگاه یورک انگلستان که حوزه پژوهشی مورد علاقه وی فلسفه زبان و متافیزیک است.

مایکل بینی (Michael Beaney) استاد فلسفه دانشگاه یورک انگلستان که از وی کتاب‌های زیر منتشر شده است:

Frege: Making Sense (Duckworth, 1996)

The Frege Reader (Blackwell, 1997) (Editor)

The Analytic Turn (Routledge, 2007)

The Oxford Handbook of the History of Analytic Philosophy (Oxford University Press)

Gottlob Frege: Critical Assessments of Leading Philosophers (4 volumes, Routledge, 2005, co-edited with Erich Reck)

کنت ای. تیلر (Kenneth A. Taylor) استاد فلسفه دانشگاه استنفورد که آثار زیر از اوست:

Frege: Making Sense (Duckworth, 1996)

The Frege Reader (Blackwell, 1997) (as editor)

The Analytic Turn (Routledge, 2007)

The Oxford Handbook of the History of Analytic Philosophy (Oxford University Press)

Gottlob Frege: Critical Assessments of Leading Philosophers (4 volumes, Routledge, 2005, co-edited with Erich Reck)

عارف احمد (Arif Ahmed) مدرس فلسفه در دانشگاه کمبریج که کتاب‌های زیر از اوست:

Saul Kripke (Continuum, 2007)

Wittgenstein's Philosophical Investigations: A Critical Guide (CUP, 2010) (Editor)

پی‌یر وگنر (Pierre Wagner) عضو هیئت علمی گروه فلسفه دانشگاه سوربن و عضو هیئت علمی IHPST (مؤسسه تاریخ و فلسفه علوم و فنون) که آثارش عبارتند از:

La Machine en logique (PUF, 1998)

Carnap's Logical Syntax of Language (Palgrave Macmillan, 2009) (Editor)

گای لانگ‌ورت (Guy Longworth) استادیار فلسفه در دانشگاه وارویک؛ او به همراه جنیفر هارنس‌بی ویراستار کتاب زیر بوده است:

Reading Philosophy of Language (Blackwell, 2005)

گتری کمپ (Gary Kemp) مدرس فلسفه در دانشگاه گلاسگو که کتاب‌های زیر را نوشته است:

Quine: A Guide for the Perplexed (Continuum, 2006)

Critical Thinking: A Concise Guide (with Tracy Bowell, Routledge, 2001)

Quine versus Davidson: Truth, Reference and Meaning (OUP, forthcoming)

جان کالینز (John Collins) مدرس پیشین فلسفه در دانشگاه ایست‌آنگلیا که از او کتاب زیر منتشر شده است:

Chomsky: A Guide for the Perplexed (Continuum, 2008)

کنت باک (Kent Bach) استاد ممتاز دانشگاه سان‌فرانسیسکو که نوشته‌های قابل توجهی در فلسفه زبان، نظریه معرفت و فلسفه ذهن دارد. کتاب‌های وی عبارتند از:

Thought and Reference (Oxford, 1987; expanded edition 1994)

Linguistic Communication and Speech Acts (MIT Press, 1979)

کرک لودویگ (Kirk Ludwig) استاد فلسفه در دانشگاه ایندیانا که کتاب‌های زیر از اوست:

Meaning, Truth, Language, and Reality (OUP, 2005)

Donald Davidson's Truth-theoretic Semantics (OUP, 2007)

Donald Davidson (CUP, 2003) (co-authored with Ernie Lepore)

برنارد ویس (Bernhard Weiss) استاد فلسفه در دانشگاه کیپ تاون که کتاب‌های زیر را نوشته است:

Michael Dummett (Acumen, 2002)

How to Understand Language: A Philosophical Inquiry (Acumen, 2009)

برایان فرانسیس (Bryan Frances) استادیار فلسفه در دانشگاه فوردام که از او مقالاتی در فلسفه زبان، فلسفه ذهن، معرفت‌شناسی و متافیزیک منتشر شده است.

تامس بالدوین (Thomas Baldwin) استاد فلسفه در دانشگاه یورک که
کتاب‌های زیر از اوست:

Contemporary Philosophy: Philosophy in English since 1945
(OUP, 2001)

The Cambridge History of Philosophy 1870–1945 (CUP, 2003)

Maurice Merleau-Ponty: Basic Writings (Routledge, 2003)

Reading Merleau-Ponty (Routledge, 2007)

G. E. Moore: Early Philosophical Writings (CUP, 2011) (co-
editor with Consuelo Preti)

فهرست مطالب

پیشگفتار مترجم	۵
معرفی نویسندگان	۹

| درآمد ۱۹ |

۱. زبان و فلسفه	۲۱
۲. تبیینی یکپارچه از زبان؟	۲۲
۳. دو تبیین ساده از معنا	۲۶
۴. تبیین‌های صدق‌بنیان از معنا	۳۱
۵. برخی امتیازها و برخی نارسایی‌های تبیین‌های صدق‌بنیان	۳۳
۶. تجربه‌گرایی منطقی و کل‌نگری کواینی	۴۰
۷. چالش‌های پیش روی دیدگاه عامه‌پسند: ویتگنشتاین و پژوهش‌های فلسفی، (باز هم) کواین، آستین، چامسکی و دریدا	۴۳
۸. گرایس و تمایز معناشناسی از کاربردشناسی	۴۸
۹. دیویدسون، نظریه‌های صدق و «تفسیر ریشه‌ای»	۵۰
۱۰. نظریه‌های معنا از نظر دامت	۵۳
۱۱. سخن پایانی	۵۴
مطالعه بیشتر	۵۵
سپاس‌گزاری	۵۶
یادداشت‌های فصل	۵۷
کتابنامه	۶۰

| فصل اول: فرگه [Gottlob Frege] ۶۳ |

۱. زندگی و آثار فرگه	۶۵
۲. استفاده فرگه از تحلیل تابع-شناسه‌ای	۶۶
۳. برخی تمایزات کلیدی	۷۰
۴. محتوای مفهومی	۷۳
۵. مسأله گزاره‌های این همان	۷۵
۶. معنی و ارجاع جمله‌ها	۷۸
۷. معنی و ارجاع مفهوم-واژه‌ها	۸۰
۸. دو مسئله در خصوص اسم‌ها	۸۲
۹. دو مسئله در خصوص بافت‌ها	۸۴

۸۷.....	مطالعه بیشتر
۸۸.....	یادداشت‌های فصل
۹۲.....	کتابنامه

فصل دوم: راسل [Bertrand Russell] | ۹۵

۹۷.....	۱. نظریه توصیفات راسل
۱۰۷.....	۲. اسم‌های خاص
۱۱۱.....	۳. شناخت از راه توصیف در برابر شناخت از راه آشنایی
۱۱۳.....	۴. آشنایی به کجا می‌انجامد؟
۱۱۸.....	مطالعه بیشتر
۱۱۹.....	یادداشت‌های فصل
۱۱۹.....	کتابنامه

فصل سوم: ویتگنشتاین [Ludwig Wittgenstein]: رساله منطقی-فلسفی | ۱۲۱

۱۲۳.....	۱. درآمد
۱۲۳.....	۲. فضای منطقی
۱۲۴.....	۳. گزاره‌های بدوی
۱۲۶.....	۴. نظریه تصویری
۱۲۹.....	۵. گزاره‌های مرکب
۱۳۰.....	۶. نتایج
۱۳۱.....	۷. خاتمه
۱۳۲.....	مطالعه بیشتر
۱۳۲.....	یادداشت‌های فصل
۱۳۲.....	کتابنامه

فصل چهارم: کارنپ [Rudolf Carnap] | ۱۳۵

۱۳۷.....	۱. نقشه‌ریزی برای زبان و انگیزه‌های عملی آن
۱۳۹.....	۲. چرخش (فرا)زبانی
۱۴۴.....	۳. زبان به‌مثابه نظامی از قواعد
۱۵۴.....	مطالعه بیشتر
۱۵۴.....	یادداشت‌های فصل
۱۵۷.....	کتابنامه

| فصل پنجم: آستین [John Langshaw Austin] ۱۶۱ |

۱۶۴	۱. زبان و فلسفه
۱۶۹	۲. زبان و صدق
۱۷۳	۳. زبان و افعال گفتاری
۱۷۹	۴. واکنش‌ها به آستین
۱۸۳	مطالعه بیشتر
۱۸۳	یادداشت‌های فصل
۱۸۵	کتابنامه

| فصل ششم: ویتگنشتاین [Ludwig Wittgenstein]: پژوهش‌های فلسفی ۱۸۷ |

۱۸۹	۱. گذار
۱۹۰	۲. تصویر آگوستینی
۱۹۷	۳. تشابه خانوادگی
۲۰۰	۴. پیروی از قاعده
۲۰۶	۵. زبان خصوصی
۲۱۰	منابع برای مطالعه بیشتر
۲۱۰	یادداشت‌های فصل
۲۱۱	کتابنامه

| فصل هفتم: کواین [Willard Van Orman Quine] ۲۱۳ |

۲۱۷	۱. تجربه‌گرایی از نظر کواین
۲۲۲	۲. طبیعی‌انگاری
۲۲۴	۳. گرایش‌ها، جملات مشاهده‌ای و نظریه اولیه
۲۲۹	۴. ابهام‌پذیری ارجاع و نامتعیّن بودن ترجمه
۲۳۴	۵. نسبیت هستی‌شناختی، واقع‌گرایی و صدق
۲۳۷	۶. تأثیر کواین
۲۳۸	منابع برای مطالعه بیشتر
۲۳۹	یادداشت‌های فصل
۲۴۰	کتابنامه

| فصل هشتم: چامسکی [Avram Noam Chomsky] ۲۴۳ |

۲۴۵.....	۱. درآمد
۲۴۵.....	۲. طبیعی‌انگاری در خصوص زبان
۲۵۳.....	۳. درون‌گرایی در خصوص زبان
۲۵۶.....	۴. معناشناسی درون‌گرایانه
۲۶۰.....	۵. مسائلی در خصوص برون‌گرایی
۲۶۰.....	۵-۱. معنا و صدق
۲۶۳.....	۵-۲. درست‌گویی و اشتباه‌گویی
۲۶۴.....	۵-۳. آزمایش‌های ذهنی
۲۶۷.....	۶. سخن پایانی
۲۶۷.....	مطالعه بیشتر
۲۶۷.....	یادداشت‌های فصل
۲۶۸.....	کتابنامه

| فصل نهم: گرایس [Herbert Paul Grice] ۲۷۱ |

۲۷۴.....	۱. معنا و کاربرد
۲۷۷.....	۲. معنای مورد نظر گوینده
۲۷۸.....	۲-۱. قصدهای ارتباطی
۲۸۰.....	۲-۲. «تأثیر» قصدشده
۲۸۱.....	۲-۳. پارادوکس بازتابی؟
۲۸۳.....	۳. مضمون گفتگو
۲۸۴.....	۳-۱. اصل همکاری و قواعد گفتگو
۲۸۹.....	۳-۲. رایج‌ترین برداشت‌های غلط
۲۹۱.....	۳-۳. میان گفتن و منظور ضمنی
۲۹۴.....	مطالعه بیشتر
۲۹۵.....	کتابنامه

| فصل دهم: دیویدسون [Donald Herbert Davidson] ۲۹۹ |

۳۰۱.....	۱. درآمد
۳۰۳.....	۲. ترکیب‌مندی
۳۰۴.....	۳. انتقاد به تلقی هستاری از معنا
۳۰۹.....	۴. طرح استفاده از نظریه صدق در پیگیری نظریه معنا
۳۱۴.....	۵. پروژه بسط‌یافته و تقلیل و جابجایی تفاسیر

۳۱۷	۶. پروژه تفسیر ریشه‌ای چیست؟
۳۲۲	۷. نامتعیّن بودن و تمثیل اندازه‌گیری
۳۲۶	۸. جایگاه دیویدسون در فلسفه قرن بیستم
۳۲۸	مطالعه بیشتر
۳۲۸	یادداشت‌های فصل
۳۳۰	کتابنامه

| فصل یازدهم: دامت [Michael Dummett] ۳۳۳ |

۳۳۶	۱. فلسفه و فلسفه زبان
۳۴۰	۲. فلسفه زبان و روش آن
۳۴۲	۱-۲. نظریه معنا نظریه درک است
۳۴۳	۲-۲. نظریه‌های معنای پرمایه و کم‌مایه
۳۴۵	۳-۲. مولکولی بودن و کل‌نگری
۳۴۸	۳. همگانی بودن معنا
۳۵۱	۴. قالب یک نظریه معنا
۳۵۲	۴-۱. امکان نظریه‌های معنای شرط صدقی
۳۵۶	۴-۲. بدیل‌هایی برای تبیین‌های شرط صدقی
۳۵۷	۵. واقع‌گرایی
۳۵۹	۶. چشم‌اندازها
۳۵۹	مطالعه بیشتر
۳۶۰	یادداشت‌های فصل
۳۶۲	کتابنامه

| فصل دوازدهم: کریپکی [Saul Kripke] ۳۶۵ |

۳۶۸	۱. بازپردازی برخی دیدگاه‌های فرگه‌ای درباره معنا
۳۷۴	۲. ایراد کریپکی به استدلال فرگه‌ای علیه اصل «جایگزینی»
۳۷۶	۳. ایراد کریپکی به شهودات معناشناختی
۳۸۰	۴. ایراد کریپکی به نظریه فرگه‌ای در مورد معنی‌های شرط صدقی
۳۸۲	۵. تزه‌های ایجابی کریپکی درباره اسم‌ها
۳۸۴	۶. اندیشه‌های کریپکی درباره متافیزیک معنا
۳۸۸	مطالعه بیشتر
۳۸۹	یادداشت‌های فصل

کتابنامه ۳۹۰

| فصل سیزدهم: دریدا [Jacques Derrida] ۳۹۳ |

۱. دربارهٔ مقالهٔ «خاستگاه هندسه» از هوسرل ۳۹۶

۲. کتاب آوا و پدیدار ۳۹۹

۳. کتاب دربارهٔ گراماتولوژی ۴۰۹

۴. واسازی ۴۱۵

مطالعهٔ بیشتر ۴۱۷

کتابنامه ۴۱۸

واژه‌نامه ۴۲۱

نمایه ۴۵۷